ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ» ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔԻ, «ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՔՆՆՉԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ԴԱՏԱԽԱՁՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ

1. Իրավական ակտի ընդունման անհրաժեշտությունը.

«Դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» սահմանադրական օրենքի և հարակից օրենքների նախագծերի (այսուհետ՝ Նախագծեր) ընդունումը պայմանավորված է ՀՀ դատական համակարգում, դատախազությունում և քննչական մարմիններում բարեվարքության մակարդակի ամրապնդման և զարգացման անհրաժեշտությամբ, ՀՀ միջազգային պարտավորություններով ստանձնած հանձնառությունների իրագործման, Կառավարության կողմից ընդունված ծրագրերով և ռազմավարական փաստաթղթերով սահմանված առաջնահերթությունների, բարեվարքության ուսումնասիրության գործող կառուցակարգերի կատարելագործման և զարգացման ապահովման անհրաժեշտությամբ:

2. Կապը ռազմավարական փաստաթղթերի հետ.

Նախագծի ընդունումը բխում է «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2021-2026 թվականների գործունեության միջոցառումների ծրագիրը» հաստատելու մասին Կառավարության 2021 թվականի նոյեմբերի 18-ի N 1902-Լ որոշման (այսուհետ՝ Կառավարության ծրագիր) հավելված 1-ի 17-րդ գործողությունից, Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» N 1332-Ն որոշման (Հակակոռուպցիոն ռազմավարություն) հավելված 2-ի 9-րդ միջոցառումից և Հայաստանի

Հանրապետության Կառավարության 2022 թվականի հուլիսի 21-ի «Հայաստանի Հանրապետության դատական և իրավական բարեփոխումների 2022-2026 թվականների ռազմավարությունը և դրանից բխող գործողությունների ծրագիրը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 10-ի N 1441-L որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 1133-L որոշումից (Դատաիրավական ռազմավարություն):

3. Ընթացիկ իրավիճակը

Բարեվարքությունը ներքին բնութագիր է, ինչը նշանակում է, որ մարդը գործում է որոշակի սկզբունքների և արժեքների համաձայն՝ առանց փոխզիջումների հնարավորության ո՛չ աշխատանքում, ո՛չ էլ անձնական կյանքում: Սա նշանակում է աշխատանքային պարտականությունների ազնիվ, բարեխիղճ, ճիշտ և ջանասիրաբար կատարում: Իրականում բարեվարքությունը դրսևորվում է դատական ակտերի կատարման մեջ օբյեկտիվորեն, լիակատար հավասարության մեջ, օրենքով սահմանված ժամկետների պահպանմամբ, և այս ամենը ապահովում է արարքի լիակատար օրինականությունը: Արդարության մեջ բարեվարքությունն շատ ավելին է, քան առաքինությունը. այն անհրաժեշտություն է:

Բարեվարքությունը վերլուծվում է երկու տարբեր տեսանկյուններից. «օրենքի գերակայություն», որտեղ բարեվարքությունը վերաբերում է պետական ծառայողի պրոֆեսիոնալիզմին (ներքին բարեվարքություն), և «ժողովրդավարություն», որտեղ բարեվարքությունը վերաբերում է այն պատասխանատվությանը, որն արդարադատության համակարգը և նրա ինստիտուտները կրում են հասարակության առջև՝ հասարակության վստահությունը շահելու համար (բարեվարքությունը՝ արտաքին տեսանկյունից): Այնուամենայնիվ, պարզ է, որ երկու մոտեցումներն էլ, ի վերջո, մատնանշում են նույն բանը՝ պետական ծառայողի անձնական բարեվարքությունը: Երբ այս արժեքը նվազում է, ամեն ինչ վերածվում է երևույթի, ինչը մենք անվանում ենք կոռուպցիա[1]:

1) <u>Բարեվարքության ինստիտուտի կարևորումը պետական համակարգում</u>

[1] Corruption and anti-corruption in the justice system / Cristi Danileţ. - Bucharest : Editura C.H. Beck, 2009, https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=efeb9a87-f5c0-6e14-78ef-e5708063bacb&groupId=252038.

Ա) Դատական համակարգի մասով.

«Բարեվարքություն» տերմինը դատական համակարգի անդամների նկատմամբ կիրառելիս կարող է սահմանվել որպես ամբողջական հայեցակարգ, որը վերաբերում է դատական համակարգի կամ դատական համակարգի առանձին անդամի՝ կոռուպցիայի բոլոր ձևերին դիմակայելու ունակությանը՝ լիովին հարգելով անկախության, անկողմնակալության, անձնական անձեռնմխելիության, անձնական բարեվարքության, հավասարություն, ձեռնհասության և աշխատասիրություն հիմնական արժեքները[2]:

1. 1985 թվականին դատական իշխանության անկախության ապահովմանն օգնելու նպատակով ՄԱԿ-ն ընդունեց ***Դատական իշխանության անկախության հիմնական սկզբունքները***[3]: 20 սկզբունքներն ընդգրկում են (1) դատական իշխանության անկախությունը. (2) դատավորների խոսքի և հավաքների ազատությունը. (3) դատավորների որակավորումը, ընտրությունը և վերապատրաստումը. (4) դատավորների ծառայության և պաշտոնավարման պայմանները. (5) դատավորների մասնագիտական գաղտնիությունն ու անձեռնմխելիությունը. և (6) դատավորների կարգապահությունը, լիազորությունների կասեցումը և պաշտոնանկությունը:

2. Տասնհինգ տարի անց Դատավորների բարեվարքության խումբը[4], որի կազմում ընդգրկված են տարբեր երկրների գլխավոր դատավորները, Միջազգային դատարանի դատավորների մասնակցությամբ մշակեց ***դատավորների վարքագծի Բանգալորյան սկզբունքների[5] նախագիծը***: Այս սկզբունքները միաձայն հավանության են արժանացել 2003թ. ապրիլին ՄԱԿ-ի Մարդու իրավունքների հանձնաժողովի նիստում: Բանգալորյան սկզբունքները բաղկացած են վեց արժեքներից, որոնք պետք է արտացոլվեն դատավորների վարքագծի ցանկացած կանոնագրքում՝ անկախություն, անկողմնակալություն, **բարեվարքություն**, պարկեշտություն, հավասարություն, ձեռնհասություն և ջանասիրություն: 3-րդ արժեքի իմաստը նկարագրվում է հետևյալ կերպ. «**Բարեվարքությունը կարևոր է դատական**

---

[2] UNODC, Judicial Integrity; https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/judicial-integrity.html.

[3] Basic Principles on the Independence of the Judiciary adopted 06 September 1985 BY the Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders held at Milan from 26 August to 6 September 1985, https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-independence-judiciary.

[4] https://judicialintegritygroup.org/.

[5]THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT: ECOSOC RESOLUTION 2006/23, https://www.unodc.org/ji/resdb/data/2006/_220_/the_bangalore_principles_of_judicial_conduct_ecosoc_resolution_2006 23.html?lng=en.

պարտականությունների պատշաճ կատարման համար: Դատավորը պետք է ապահովի, որ իր վարքագիծը անթերի լինի ողջամիտ դիտորդի տեսանկյունից: Դատավորի վարքագիծը պետք է հաստատի ժողովրդի հավատը դատական համակարգի ազնվության նկատմամբ: Արդարադատությունը պետք է ոչ միայն կատարվի, այլև տեսանելի լինի, որ կատարվում է:»: Այդ ժամանակից ի վեր Բանգալորյան սկզբունքները հիմք են հանդիսացել դատավորների վարքագծի բազմաթիվ օրենսգրքերի համար և օգտագործվել են որպես ուղեցույց միջազգային մարմինների կողմից[6]:

3. ***Դատավորի վարքագծի բանգալորյան սկզբունքների մեկնաբանությունում***[7] **բարեվարքությունը** բնորոշվում է որպես անմիջականության և արդարության հատկանիշ: **Բարեվարքության բաղադրիչներն են ազնվությունը և դատական բարոյականությունը:** Դատավորը պետք է միշտ, ոչ միայն ծառայողական պարտականությունները կատարելիս, գործի ազնվորեն և դատավորի պաշտոնին համապատասխան ձևով, և զերծ լինի խարդախությունից, խաբեությունից և կեղծիքից, ինչպես նաև լինի լավ և առաքինի իր վարքով և բնավորությամբ: Գոյություն չունեն բարեվարքության աստիճաններ, ինչպես սահմանված են այս եղանակով: Բարեվարքությունը բացարձակ է: **Դատական համակարգում բարեվարքությունն ավելին է, քան առաքինությունը. դա անհրաժեշտություն է:**

4. Դատական բարեվարքության խմբի կողմից ընդունված ***Դատավորի վարքագծի բանգալոյան սկզբունքների արդյունավետ իրացման միջոցների***[8] 11.1-ին կետում նշվում է, որ դատական պաշտոնի համար ընտրված անձինք պետք է ունենան **բարեվարքություն** և արդյունավետություն, համապատասխան ուսուցում կամ որակավորում իրավունքի բնագավառում: 11.2-րդ կետը նախատեսում է, որ դատավորի թեկնածուի գնահատումը պետք է հաշվի առնել ոչ միայն նրա իրավական գիտելիքները և ընդհանուր մասնագիտական կարողությունները, այլև նրա սոցիալական իրազեկությունն ու զգայունությունը, ինչպես նաև այլ անձնական հատկություններ (ներառյալ էթիկայի զգացումը, համբերությունը,

---

[6] https://judicialintegritygroup.org/impact-of-the-bangalore-principles.

[7] COMMENTARY ON THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT THE JUDICIAL INTEGRITY GROUP March 2007, https://judicialintegritygroup.org/images/resources/documents/BP_Commentary_Engl.pdf.

[8] MEASURES FOR THE EFFECTIVE IMPLEMENTATION OF THE BANGALORE PRINCIPLES OF JUDICIAL CONDUCT (The Implementation Measures) Adopted by the Judicial Integrity Group at its Meeting held in Lusaka, Zambia 21 and 22 January 2010, https://judicialintegritygroup.org/images/resources/documents/BP_Implementation%20Measures_Engl.pdf.

քաղաքավարությունը, ազնվությունը, ողջամտությունը, մարտավարությունը, համեստությունը և ճշտապահությունը) և հաղորդակցման հմտություններ: Թեկնածուի քաղաքական, կրոնական կամ այլ համոզմունքները կամ հակումները, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ապացուցված է, որ դրանք խանգարում են դատավորին կատարել դատական պարտականությունները, չպետք է նշանակություն ունենան:

5. 2006թ. հուլիսին ***ՄԱԿ-ի Տնտեսական և սոցիալական խորհրդի (ԷԿՈՍՈՍ)*** լիագումար նիստում միաձայն հաստատվեց անդամ պետությունների կողմից դատական համակարգում կոռուպցիայի դեմ պայքարի միջոցների ընդունման անհրաժեշտությունը: Այն կոչ է անում Անդամ պետություններին «դատական մարմինների աշխատակիցների մասնագիտական և էթիկական վարքագծին վերաբերող կանոնները վերանայելիս կամ մշակելիս հաշվի առնել Բանգալորյան սկզբունքները»:

6. 2005 թվականին ***Դատավորների բարեվարքության խումբը (JIG)*** նույնպես պաշտոնապես ընդունեց ***Դատական անձնակազմի վարքագծի սկզբունքները***[9], որոնք կիրառելի են դատական ամբողջ անձնակազմի համար, ներառյալ, օրինակ, քարտուղարները:

7. Նույն թվականին ուժի մեջ մտավ ***Միավորված ազգերի կազմակերպության Կոռուպցիայի դեմ կոնվենցիան***[10]: Կոռուպցիայի դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիան մանրամասն նկարագրում է այն գործողությունները, որոնք պետք է ձեռնարկվեն մասնակից պետությունների կողմից պետական կառույցներում և հասարակություններում կոռուպցիայի կանխարգելման և հետևանքների մեղմացման համար: Կոռուպցիայի դեմ կոնվենցիան ուղղակիորեն խնդիր է դնում «նպաստել պետական գործերի և պետական սեփականության ազնիվ, պատասխանատու և պատշաճ կառավարման խրախուսումը» (հոդված 1 (գ)) որպես իր նպատակներից մեկը: Այն կոչ է անում անդամ պետություններին «նպաստել, որ պաշտոնատար անձինք համապատասխան իրավասու մարմիններին հայտնեն իրենց գործառույթների իրականացման ժամանակ իրենց հայտնի դարձած կոռուպցիոն դեպքերի մասին» (8-րդ հոդվածի 4-րդ կետ) և «կարգապահական կամ այլ միջոցներ ձեռնարկել պետական պաշտոնյաների նկատմամբ, ովքեր խախտում են վարքագծի կանոնագրքերը կամ ստանդարտները» (8-րդ հոդվածի 6-րդ կետ):

[9] https://www.judicialintegritygroup.org/images/resources/documents/principles_court_personnel_en.pdf.
[10] https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf.

Կոնվենցիայի 11.1-րդ կետում շարադրված է մասնակից պետությունների պարտավորությունը «**միջոցներ ձեռնարկելու դատական մարմինների աշխատակիցների շրջանում բարեվարքությունն ամրապնդելու և կոռուպցիայի հնարավորությունները կանխելու համար**»: Կոնվենցիայի 11.2-րդ կետը սահմանում է, որ այն դեպքերում, երբ դատախազությունն օգտվում է դատական համակարգին «համանման» անկախությունից, մասնակից պետությունները «կարող են» նրա նկատմամբ նախատեսել և կիրառել նմանատիպ միջոցներ:

8. ***Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհուրդի «Դատավորների շրջանում կոռուպցիայի կանխարգելման մասին» 21 (2018) կարծիքում***[11] նշվում է. դատավորների շրջանում կոռուպցիան հասարակության և ժողովրդավարական պետության գործունեության հիմնական սպառնալիքներից մեկն է: Սա խաթարում է դատական համակարգի **բարեվարքությունը, որը հիմնարար նշանակություն ունի օրենքի գերակայության համար և հանդիսանում է Եվրոպայի խորհրդի հիմնական արժեքը**: Դատավորների բարեվարքությունը արդարադատության արդյունավետ, գործուն և անաչառ ազգային համակարգերի ստեղծման գլխավոր նախապայմանն է: **Այն սերտորեն կապված է դատական իշխանության անկախության հայեցակարգի հետ. վերջինս ապահովում է բարեվարքությունը, իսկ բարեվարքությունն ամրապնդում է անկախությունը**: Դատավորների բարեվարքությունն այս օրերին ավելի ու ավելի է կարևորվում դատական համակարգի վրա բազմաթիվ հարձակումների համատեքստում:

Ցավոք, կոռուպցիան շատ հաճախ իրականություն է մնում մի քանի անդամ պետություններում, ինչը խաթարում է հասարակության վստահությունը իրենց դատական համակարգի և, հետևաբար, իրենց քաղաքական համակարգի նկատմամբ Դատավորները կիսում են պատասխանատվությունը կոռուպցիան բացահայտելու և դրան արձագանքելու, ինչպես նաև դատավորների վարքագիծը վերահսկելու համար: ԵԴԽԽ-ը կենտրոնացել է դատավորների դիրքորոշման վրա, որպես իրենց դատական ներուժի մի մաս, դատական իշխանության կաշառքի փորձերի վերաբերյալ **դատավորների բարեվարքությունն**

[11] Opinion No. 21 "Preventing corruption among judges", https://www.coe.int/en/web/ccje/judicial-integrity-and-corruption.

ապահովելու ուղիների և կոռուպցիայի դեմ պայքարում դատավորների դերի վերաբերյալ (2-3-րդ կետեր):

Կարծիքում նշվում է նաև, որ հստակ ապացույցներ կան, որ դատական համակարգը (ավանդաբար) թափանցիկության և բարեվարքության բարձր աստիճանով ներկայացնում է լավագույն պաշտպանությունը կոռուպցիայից (13-րդ կետ):

Ընդգծվում է, որ **դատավորների շրջանում կոռուպցիայի կանխարգելման ամենակարևոր երաշխիքը, ըստ երևույթին, դատավորների բարեվարքության իսկական մշակույթի զարգացումն ու ամրապնդումն է**: (22-րդ կետ):

<u>Բ) Դատախազների և քննչական մարմիններում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց մասով</u>

1. «***Բարեվարքությունը քրեական արդարադատության հաստատություններում (Միավորված ազգերի կազմակերպության Կոռուպցիայի դեմ Կոնվենցիայի 7-րդ, 8-րդ և 11-րդ հոդվածներ)» զեկույցում***[12] նշվում է, որ քրեական արդարադատության հաստատություններում բարեվարքության կարևորությունը լավ ընկալվում և գնահատվում է ամբողջ աշխարհում: Հայտնի է նաև, որ քրեական արդարադատության ուժեղ ինստիտուտներ պահպանելու համար բարեվարքությունն ամրապնդող միջոցառումները պահանջում են մշտական զգոնություն և ժամանակի ընթացքում իրականացում: Քրեական արդարադատության ինստիտուտների, այդ թվում՝ դատական համակարգի, դատախազության, ոստիկանության, քրեակատարողական ծառայությունների և դատարանների անձնակազմի բարեվարքության ապահովումը շարունակական գործընթաց է, որի նպատակն է կանխել կոռուպցիայի հնարավորությունները, ընդունել և իրականացնել մասնագիտական վարքագծի կանոններ և քրեական արդարադատության համակարգում ներառել ազնվության, օբյեկտիվության և արդարադատության հիմնարար հասկացությունները:

2. ***ՄԱԿ-ի Հանցավորության կանխարգելման և իրավախախտների նկատմամբ վերաբերմունքի ութերորդ կոնգրեսի կողմից ընդունված Դատախազների դերին վերաբերող***

[12] CAC/COSP/WG.4/2017/3 Integrity in criminal justice institutions (articles 7, 8 and 11 of the United Nations Convention against Corruption), https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/workinggroup4/2017-August-21-23/V1703962e.pdf.

ուղեցույցներում[13] նախատեսվում է, որ որպես դատախազ ընտրված անձինք պետք է լինեն **բարեվարք** և ունակ մարդիկ, ովքեր ունեն համապատասխան պատրաստվածություն և որակավորում:

2) **<u>Բարեվարքության ստուգումը որպես բարեվարքության ապահովման մեխանիզմ</u>**

1. ***Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհուրդի «Դատավորների շրջանում կոռուպցիայի կանխարգելման մասին» 21 (2018) կարծիքում*** ԵԴԽԽ-ն ընդգծել է, որ դատավորների գնահատման համակարգը, որը ստեղծվել է պատշաճ կերպով, շատ արդյունավետ միջոց է առաջխաղացման որոշումներն ավելի օբյեկտիվ և հուսալի դարձնելու համար: Այն նաև նպաստում է ընդհանուր առմամբ դատական համակարգի թափանցիկության բարձրացմանը: Այս համատեքստում ԵԴԽԽ-ն հիշեցրել է դատավորների աշխատանքի գնահատման վերաբերյալ իր թիվ 17 (2014) եզրակացության մեջ շարադրված սկզբունքները՝ նշելով, որ **<u>կատարողականի գնահատման լավ համակարգը հաշվի է առնում նաև գնահատված դատավորի բարեվարքությունը</u>**: Սա տարբերվում է դատավորի կողմից կայացված անհատական որոշումների մանրակրկիտ ուսումնասիրությունից, քանի որ դա դատական իշխանության անկախության ակնհայտ խախտում կլիներ (29-րդ կետեր):

Միևնույն ժամանակ ԵԴԽԽ-ն խորհուրդ է տվել զերծ մնալ ստուգումներից, որոնք դուրս են գալիս թեկնածուի քրեական գրառումների և ֆինանսական վիճակի ընդհանուր ընդունված ստուգումներից: Այնուամենայնիվ, որոշ երկրներ իրականացնում են բարեվարքության շատ մանրակրկիտ ստուգումներ, որոնք ներառում են թեկնածուի անձնական, ընտանեկան և սոցիալական ծագումը: Այս ստուգումները սովորաբար իրականացվում են անվտանգության ծառայությունների կողմից: Այն երկրներում, որտեղ իրականացվում են նման ստուգումներ, դրանք պետք է իրականացվեն այնպիսի չափանիշների համաձայն, որոնք կարող են օբյեկտիվորեն գնահատվել: Դիմորդները պետք է իրավունք ունենան մուտք գործել ստացված ցանկացած տեղեկատվություն: Նման վերահսկողության հիման վրա մերժված թեկնածուն

[13] Guidelines on the Role of Prosecutors Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990, https://www.ohchr.org/sites/default/files/prosecutors.pdf.

պետք է իրավունք ունենա բողոքարկել անկախ մարմին և այդ նպատակով հասանելիություն ունենա նման վերահսկողության արդյունքներին (26-րդ կետեր):

ԵԽԴԴ-ն կարծիքում եզրահանգել է, որ դատական համակարգում կոռուպցիայի արդյունավետ կանխարգելումը մեծապես կախված է համապատասխան երկրի քաղաքական կամքից՝ ապահովելու ինստիտուցիոնալ, ենթակառուցվածքային և կազմակերպչական այլ երաշխիքներ՝ կարևորելով, որ **դատավորների շրջանում կոռուպցիայի կանխարգելման ամենակարևոր երաշխիքը, ըստ երևույթին, դատավորների բարեվարքության իսկական մշակույթի զարգացումն ու ամրապնդումն է** (եզրահանգումներ, «դ» կետ):

2. ***Միավորված ազգերի կազմակերպության Կոռուպցիայի դեմ կոնվենցիայի տեխնիկական ուղեցույցը***, որը պատրաստվել է Միավորված ազգերի կազմակերպության թմրամիջոցների և հանցավորության դեմ պայքարի գրասենյակի (UNODC) կողմից Միավորված ազգերի կազմակերպության հանցավորության և արդարադատության միջտարածաշրջանային հետազոտական ինստիտուտի (UNICRI) հետ համատեղ, 50-րդ գլխում նշում է **բարեվարքության ստուգումը որպես կոռուպցիայի դեմ պայքարի առկա գործիքներից մեկը և նկարագրում է այն հետևյալ կերպ. «մեթոդ, որը նպաստում է ինչպես կոռուպցիայի կանխարգելմանը, այնպես էլ դրա համար դատական հետապնդմանը և իրեն ապացուցել է որպես կոռուպցիայի զսպման չափազանց արդյունավետ միջոց»**[14]:

3. ***ՏՀԶԿ-ի «Հանրային հատվածում շահերի բախման կառավարում» ուղեցույցում*** նշվում է, որ «**բարեվարքության ստուգումը կարող է հզոր մասնագիտացված գործիք լինել կոռուպցիայի բացահայտման համար**»[15]:

4. *ԵԱՀԿ «Կոռուպցիայի դեմ պայքարի լավագույն պրակտիկայում»* նշվում է, որ. «**Բարեվարքության ստուգումը ներկայումս դարձել է հատկապես օգտակար գործիք ոստիկանության կոռումպացված աշխատակիցներին հայտնաբերելու և նրանց մաքուր պահելու համար**»[16]:

---

[14] UNODC (2009), Technical Guide to the UNCAC, Article 50 II.4.5., https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/09-84395_Ebook.pdf.

[15] OECD (2005), *Managing Conflict of Interest in the Public Sector*, էջ 68 ("Integrity Testing Policy"). https://www.oecd.org/gov/ethics/49107986.pdf.

[16] OSCE (2004), *Best practices in combating corruption*, (English and Russian), Chapter 12, էջ 141 ("Integrity testing").

5. ***Համաշխարհային բանկի «Կոռուպցիայի կանխարգելումը դատախազության մարմիններում. ըմբռնում և կառավարում բարեվարքությունն ապահովելու նպատակով» ուղեցույցում*** նշվում է **<u>բարեվարքության ստուգումը որպես «կոռուպցիայի հայտնաբերման հզոր գործիք»</u>**[17]:

6. 2000 թվականին ***Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեն ընդունեց «Պետական պաշտոնատար անձանց վարքագծի կանոնների վերաբերյալ» № R (2000) 10 հանձնարարականը***: Հանձնարարականին կից Պետական պաշտոնատար անձանց վարքագծի օրինակելի կանոնագիրքը նպատակ ուներ «սահմանել բարեվարքության և վարքագծի չափանիշներ, որոնք պետք է պահպանվեն պետական պաշտոնյաների կողմից, որպեսզի օգնեն նրանց համապատասխանել այդ չափանիշներին և հասարակությանը տեղեկացնել այն վարքագծի մասին, որը նա իրավունք ունի ակնկալել պետական պաշտոնյաներից» (հոդված 3): Կանոնագրքի 9-րդ հոդվածի համաձայն՝ «պետական ծառայողը պարտավոր է իրեն մշտապես պահել այնպես, որ պահպանվի և ամրապնդվի հանրային վստահությունը հանրային ծառայության բարեվարքության, անկողմնակալության և արդյունավետության նկատմամբ»:

Հանձնարարականի 24-րդ հոդվածում քննարկվում է բարեվարքության ստուգումների հարցը: Այն սահմանում է, որ «**<u>պետական պաշտոնյան, որը պատասխանատու է նշանակման, առաջխաղացման կամ պաշտոնավարման համար, պետք է ապահովի, որ թեկնածուի բարեվարքության համապատասխան ստուգումներն իրականացվեն օրենքի պահանջներին համապատասխան</u>**» (կետ 1)՝ հավելելով, որ «եթե որևէ նման ստուգման արդյունքը նրա համար անորոշություն է առաջացնում, թե ինչպես վարվել» (1-ին կետ 2) «նա պետք է դիմի համապատասխան խորհրդատվության համար» (կետ 2):

Հանձնարարականի բացատրական գրության[18] մեջ ընդգծվում է, որ «հանրային ծառայությունը պետական պաշտոնյաներից պահանջում է բարեվարքություն», և բացահայտորեն նշվում է, որ «**փորձը ցույց է տալիս բարեվարքության ստուգումներ անցկացնելու կամ դրանց համապատասխան գործողություններ ձեռնարկելու**

[17] Gramckow H. (2011), *Preventing Corruption in Prosecution Offices: Understanding and Managing for Integrity*, Justice&Development Working Paper Series, No. 15/2011, էջ 11.

[18] COUNCIL OF EUROPE COMMITTEE OF MINISTERS EXPLANATORY MEMORANDUM to Recommendation Rec(2000)10 on Codes of conduct for public officials (Adopted by the Committee of Ministers on 11 May2000, at the 106th session), https://rm.coe.int/1680534424.

կարևորությունը՝ պետական ծառայության բարեվարքության երկարատև խնդիրներից խուսափելու համար»:

7. ***«Ժողովրդավարություն իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողովը (Վենետիկի հանձնաժողով)*** դիտարկել է ազգային միջոցառումների երեք ենթակատեգորիաներ՝ (i) որոշակի պաշտոնի համար թեկնածուների «նախնական վեթթինգը», (ii) բարեվարքության ստուգումները, որոնք անցկացվում են ավելի կանոնավոր կերպով (օրինակ՝ գույքի հայտարարագիր ներկայացնելու պարտավորություն), (iii) վեթթինգի լիարժեք ընթացակարգեր[19]:

Խորվաթիայի մասով անդրադառնալով վեթթինգի իրականացմանը՝ Վենետիկի հանձնաժողովի կարծիքը կարծիք է հայտնել, որ արդեն իսկ գոյություն ունեցող մեխանիզմների ամրապնդումն ու կատարելագործումը, օրինակ՝ գույքի հայտարարագրերի թափանցիկության/մատչելիության առումով, որոնք, ըստ Խորվաթիայի իշխանության, անբավարար են եղել, և կարգապահական վարույթների հարուցումը, ակնհայտորեն նախընտրելի է որպես բարեփոխումների առավել համաչափ ճանապարհ: Հետևաբար, հանձնաժողովը խորհուրդ է տվել Խորվաթիայի իշխանություններին վերանայել իրենց մոտեցումը բոլոր դատավորների անվտանգության պարբերական վեթթինգ նշանակելու հարցում և **<u>մշակել դատավորների բարեվարքության ապահովման այլընտրանքային ռազավարություն</u>**՝ հիմնված գոյություն ունեցող այլ մեխանիզմների վրա[20]:

Մեկ այլ կարծիքում Վենետիկի հանձնաժողովը կարևորել է. «**<u>Բարեվարքության ստուգումները բացառիկ գործիք են, որոնք օգնում են ստուգել և ամրապնդել պետական պաշտոնյաների մասնագիտական և բարոյական բարեվարքությունը</u>**: Դրանք երբեք չպետք է ծառայեն որպես փոխարինող քրեական հետաքննություններին կամ զտման միջոցառումներին»[21]:

---

[19] CDL-AD(2022)011 Kosovo - Opinion on the Concept Paper on the Vetting of Judges and Prosecutors and draft amendments to the Constitution, 14.

[20] CDL-AD(2022)005 Croatia - Opinion on the Introduction of the Procedure of Renewal of Security Vetting Through Amendments to the Courts Act, 20.

[21] CDL(2015)046-e, Draft Interim Opinion on the Draft Law on Integrity Checking of Ukraine, § 89, https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL(2015)046-e:

Միևնույն ժամանակ, բարեվարքության ստուգումների և վեթթինգի վերաբերյալ Վենետիկի հանձնաժողովի կարծիքների ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս առանձնացնել բարեվարքության ստուգումների վերաբերյալ հանձնաժողովի հետևյալ հիմնական մոտեցումները.

ա) Բարեվարքության ստուգմանը և քրեական հանցագործությունների քննությանը ծառայում են տարբեր նպատակների և ունեն տարբեր ընթացակարգային և իրավական առանձնահատկություններ: Քրեական հետաքննությունը հարուցվում է քրեական հանցագործություն կատարելու փաստը հաստատելու համար, մինչդեռ **բարեվարքության ստուգումը նպատակ ունի բացահայտել ապագայում անպատշաճ վարքի ռիսկը կամ հավանականությունը**: Կարևորն այն է, որ ապացուցման բեռը և ապացուցման չափանիշը հաճախ տարբեր կլինեն: Քրեական հետաքննությունները նպատակ ունեն հաստատել մի փաստ, որը ողջամիտ կասկած չի հարուցում, ինչը նշանակում է, որ ապացուցման բեռը ընկնում է պետության վրա: Այլ հետաքննություններում, ինչպիսին է՝ բարեվարքության ավելի լայն ստուգումը, ապացույցների բեռը դրվելու է հավանականության հավասարակշռության վրա[22]:

բ) Բարեվարքության նախնական ստուգումների համակարգում թեկնածուին աշխատանքի չընդունելու որոշումը կարող է հիմնավորվել ռիսկի գնահատման հիման վրա պարզ կասկածի դեպքում: Այնուամենայնիվ, գործող **աշխատակցին բացասաբար գնահատելու որոշումը պետք է կապված լինի անպատշաճ վարքի ցուցիչի հետ**, ինչպիսին է՝ անբացատրելի հարստությունը, նույնիսկ եթե հնարավոր չէ միանշանակ ապացուցել, որ այդ հարստությունն իսկապես ստացվել է ապօրինի աղբյուրներից[23]:

գ) Շատ կարևոր է, որ բարեվարքության ստուգումը հստակ տարանջատվի դատավորի մասնագիտական կարողությունների գնահատումից, նույնիսկ եթե երկու գործընթացներն էլ կարող են նշանակություն ունենալ աշխատանքի ընդունման կամ գնահատման ժամանակ: Մասնագիտական կարողությունների պակասը հնարավոր է վերացնել վերապատրաստման

[22] CDL-AD(2022)011 Kosovo - Opinion on the Concept Paper on the Vetting of Judges and Prosecutors and draft amendments to the Constitution, 9.
[23] CDL-AD(2022)011 Kosovo - Opinion on the Concept Paper on the Vetting of Judges and Prosecutors and draft amendments to the Constitution, 10.

միջոցով, բայց դա ակնհայտորեն պատճառ է հանդիսանում մարդուն աշխատանքի չընդունելու համար[24]:

դ) Այն փաստը, որ բարեվարքության ստուգումներն իրականացվելու են ոչ թե դատական իշխանության և դատախազության ինքնակառավարման մարմինների կողմից, այլ արտաքին մարմնի կողմից, որը կձևավորվի Մոլդովայի Հանրապետության «զարգացման գործընկերների» և խորհրդարանական մեծամասնության և փոքրամասնության կողմից, պահանջում է, որ առավելագույն ուշադրություն դարձվի իշխանությունների տարանջատման և զսպումների և հակակշիռների սահմանադրական սկզբունքների պահպանմանը[25]:

ե) Բարեվարքության ստուգումները պետք է իրականացվեն իրավասու, անկախ և անկողմնակալ մարմինների կողմից և չեն կարող օգտագործվել որպես գործիք քաղաքականապես «անցանկալի» դատավորներին վերացնելու համար[26]:

ԵԴԽԽ-ն նշում է. «Դատավորների պաշտոնական անհատական գնահատականը պետք է հիմնված լինի իրավասու դատական մարմնի կողմից հրապարակված օբյեկտիվ չափանիշների վրա: Օբյեկտիվ չափանիշները պահանջվում են ոչ միայն քաղաքական ազդեցությունը բացառելու համար, այլ նաև այլ պատճառներով, օրինակ՝ ֆավորիտիզմի, պահպանողականության և նեպոտիզմի հնարավոր տպավորության ռիսկից խուսափելու համար, որը տեղի է ունենում, եթե նշանակումները/գնահատումները կատարվում են ոչ կառուցվածքային կամ անձնական առաջարկությունների հիման վրա: Այս օբյեկտիվ չափանիշները պետք է հիմնված լինեն արժանիքների վրա՝ հաշվի առնելով որակավորումը, բարեվարքությունը, կարողությունները և արդյունավետությունը[27]:

---

[24] CDL-AD(2022)011 Kosovo - Opinion on the Concept Paper on the Vetting of Judges and Prosecutors and draft amendments to the Constitution, 11.

[25] CDL-AD(2021)046 Republic of Moldova - Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on some measures related to the selection of candidates for administrative positions in bodies of self-administration of judges and prosecutors and the amendment of some normative acts, 16.

[26] CDL-AD(2020)038-e Ukraine - Urgent Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on the Legislative Situation regarding anti-corruption mechanisms, following Decision N° 13-R/2020 of the Constitutional Court of Ukraine, issued pursuant to Article 14a of the Venice Commission's Rules of Procedure on 9 December 2020, endorsed by the Venice Commission on 11 December 2020 at its 125th online Plenary Session (11-12 December 2020), 37.

[27] Opinion No.17 "On evaluation of judges' work, the quality of justice and judicial independence" the Consultative Council of European Judges; https://rm.coe.int/16807481ea

զ) (...) Պետք է ընդգծել, որ սովորական ընթացակարգերի համաձայն, բարեվարքության պահանջները չպահպանելը հանգեցնում է կարգապահական տույժի, այլ ոչ թե փոխադրման: Հաշվի առնելով, որ Մոլդովան այն երկրներից է, որտեղ դատական համակարգում առկա փաստացի և/կամ ենթադրյալ կոռուպցիան լուրջ մտահոգություն է առաջացնում հանրության շրջանում, այս բավականին անորոշ դրույթը սխալ ազդանշան է ուղարկում դատական համակարգի բոլոր մակարդակներում դատավորների բարեվարքության մշակույթի ապահովման և ամրապնդման համար անհրաժեշտ բոլոր քայլերը ձեռնարկելու քաղաքական կամքի վերաբերյալ: Այսպիսով, Վենետիկի հանձնաժողովն ու Տնօրինությունն այն կարծիքին են, որ դատավորի բարեվարքության վերաբերյալ Գնահատող հանձնաժողովի բացասական հաշվետվությունը պետք է հանգեցնի Բարձրագույն խորհրդի կողմից կարգապահական տույժի կիրառմանը: Տույժի ծանրությունը պետք է կախված լինի կարգապահական իրավախախտման ծանրությունից: Փոխադրում չպետք է առաջարկվի, երբ խոսքը վերաբերում է բարեվարքության խախտումներին: Իրավիճակն ակնհայտորեն տարբերվում է պրոֆեսիոնալության գնահատականին չհամապատասխանելու դեպքում[28]:

3) <u>Համեմատական փորձը բարեվարքության ամրապնդմանն ուղղված միջոցառումների վերաբերյալ</u>

Ա) Ընդհանուր պետական համակարգում

Ազգային մակարդակում գաղտնի գործողությունների միջոցով բարեվարքության ստուգումների կարգավորումը երկար ավանդույթ ունի ընդհանուր իրավունքի երկրներում, ինչպիսիք են՝ **Միացյալ Թագավորությունը, Միացյալ Նահանգները կամ Ավստրալիան**, քրեական իրավունքի համատեքստում[29]: Այդ երկրներում ընդհանուր իրավասության

[28] CDL-AD(2019)020 Republic of Moldova - Interim Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate of Human Rights (DHR) of the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on the Draft Law on the Reform of the Supreme Court of Justice and the Prosecutor's Office, 16, CDL-AD(2021)046 Republic of Moldova - Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on some measures related to the selection of candidates for administrative positions in bodies of self-administration of judges and prosecutors and the amendment of some normative acts, 39.

[29] Marcus, Paul: *The Entrapment Defence,* 4th edition, Michie, 1992; Chernok, Adam V.: Entrapment under controlled operations legislation: A Victorian perspective, *Criminal Law Journal,* Vol. 35, 2011, էջեր 361-375; Spencer, J. R.: Entrapment and the European Convention on Human Rights, *Cambridge Law Journal,* 2001, էջեր 30-33.

դատարանները և բարձր ատյանները մշակել են հարուստ նախադեպային պրակտիկա[30]: Այս մեթոդը սկսվել է օգտագործվել մայրցամաքային իրավական համակարգի երկրներում, ինչպիսիք են՝ **Չեխիան, Հունգարիան կամ Ռումինիան**: Դրա ներդրումը առաջացրեց գիտական բանավեճ[31], ինչպես նաև ժամանակ առ ժամանակ վիճարկվեց սովորական կամ սահմանադրական դատարաններում[32]: Կրկին, ստուգումները հիմնականում ծառայում են քրեական իրավունքի նպատակներին: Ընդհանուր իրավունքի երկրներում ստուգումները, ներառյալ ընտրովի ստուգումները, օգտագործվել են նաև ոստիկանությունում՝ աշխատակիցների բարոյական բարեվարքությունը ստուգելու համար:

Հակակոռուպցիոն օրենսդրության շրջանակներում բարեվարքության ստուգումներ ներդրվել են **Ռումինիայում** (օրինակ, ներքին գործերի նախարարության աշխատակիցների համար)[33] և **Մոլդովայի Հանրապետությունում** (ընդհանուր առմամբ քաղաքացիական ծառայողների համար)[34]:

Բ) Դատավորների, դատախազների և քննիչների մասով

Ալբանիայի Հանրապետության «Կազմակերպված հանցավորության դեմ Կոռուպցիայի դեմ պայքարի մարմինների գործունեության կազմակերպման մասին» օրենքի 38-րդ հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն՝ Հետաքննության ազգային բյուրոյի բոլոր քննիչները պարտավոր են ամեն երկու տարին մեկ իրենց նշանակման կամ վերանշանակման առնչությամբ պատասխանել վերջիններիս բարեվարքությանը վերաբերող որոշակի հարցադրումների: Վերոնշյալ հարցադրումները իրականացվում են ստի դետեկտորի միջոցով, որի ուսումնասիրության

[30] UK House of Lords, *Regina v Loosely,* 25 October 2001; US Court of Appeals, District of Columbia Circuit, *United States v. Kelly,* 748 F.2d 691 (1984); *Jacobson v. United States,* 503 U.S. 540, 548 (1992); *Mathews v. United States,* 485 U.S. 58, 63 (1988).

[31] Roibu, Magdalena: Entrapment in Case of Corruption Offenses – Breach of the Right to a Fair Trial, *Journal of Eastern European Criminal Law*, No. 2, 2014, էջեր 93-100; Puşcaşu, Volcu: Agenţi sub acoperire. Provocarea ilegală a infracţiunii. Consideraţii (I), *Caiete de Drept Penal,* No. 2, 2010, էջեր 29-74; Puşcaşu, Volcu: Agenţi sub acoperire. Provocarea ilegală a infracţiunii. Consideraţii (II), *Caiete de Drept Penal,* No. 3, 2010, էջեր 75-98.

[32] Constitutional Court of the Czech Republic No. 597/99 of 22 June 2000 and No. 407/07 of 29 October 2009.

[33] Romania, Law 38/2011 on modifying the Emergency Government Ordinance No. 30/2007 on the organization and functioning of the Ministry of internal Affairs (Article 17) and the Ministry of Internal Affairs Order No. 256/2011 on the procedure for testing the professional integrity of the Ministry of Internal Affairs staff.

[34] Republic of Moldova, Law No. 325 of 23 December 2013 on Professional Integrity Testing. CDL-REF(2014)041.

արդյունքում կայացված եզրակացությունը ունի վճռորոշ նշանակություն քննիչի նշանակման կամ վերանշանակման առնչությամբ: [35]

«Քննիչ» հասկացությունը սահմանված է **Ուկրաինայի** Քրեական դատավարության օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 17-րդ կետում.

Քննիչը հանդիսանում է Ազգային ոստիկանության, անվտանգության մարմնի, Հետաքննության պետական բյուրոյի, Ուկրաինայի տնտեսական անվտանգության բյուրոյի, Դետեկտիվների գլխավոր ստորաբաժանման, դետեկտիվների ստորաբաժանման, դետեկտիվների բաժնի, Ուկրաինայի Ազգային հակակոռուպցիոն բյուրոյի ներքին հսկողության ստորաբաժանման պաշտոնատար անձ, որը լիազորված է սույն օրենսգրքով նախատեսված իրավասության սահմաններում իրականացնել քրեական իրավախախտումների մինչդատական քննություն[36]: Հետևաբար, քննիչների, որպես վերը նշված մարմինների պաշտոնատար անձանց բարեվարքության ստուգումը կարգավորվում է տարբեր օրենսդրական և ենթաօրենսդրական ակտերով:

«Կոռուպցիայի կանխարգելման մասին» օրենքի 17-1-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ կետի համաձայն՝ Կոռուպցիայի կանխարգելման ազգային գործակալության ներքին վերահսկողության ստորաբաժանումը Ազգային գործակալության ղեկավարի սահմանած կարգով ստուգումներ է անցկացնում Ազգային գործակալության աշխատակիցների բարեվարքության վերաբերյալ և վերահսկում նրանց ապրելակերպը:[37]

Վերոգրյալի հետ կապված՝ թիվ 595/20 Կոռուպցիայի կանխարգելման ազգային գործակալության հրամանով 2020 թվականի դեկտեմբերի 24-ին հաստատվել է «Կոռուպցիայի կանխարգելման ազգային գործակալության աշխատակիցների բարեվարքության ստուգման և ապրելակերպի մոնիթորինգի իրականացման մասին» կարգը:[38] Ազգային գործակալությունում պաշտոն ստանձնելիս անձը տեղեկացվում է բարեվարքության ստուգում անցնելու հնարավորության մասին և համաձայնություն է հայտնում Կոռուպցիայի կանխարգելման

---

[35] https://track.unodc.org/uploads/documents/BRI-legal-resources/Albania/1_-Albania_Law_on_the_Organization_and_Functioning_of_Institutions_for_Combating_Corruption_and_Organized_Crime.pdf

[36] https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

[37] https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text

[38] https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0595884-20#Text

ազգային գործակալությանը բարեվարքության ստուգման և կենսակերպի մոնիթորինգի հնարավորության վերաբերյալ (Հավելված 1): Յուրաքանչյուր աշխատակից Ազգային գործակալությունում պաշտոն ստանձնելուց հետո 10-օրյա ժամկետում, ինչպես նաև ամեն տարի մինչև ապրիլի 1-ը Ներքին վերահսկողության վարչություն է ներկայացնում Կոռուպցիայի կանխարգելման ազգային գործակալության աշխատակցի բարեվարքության վերաբերյալ հարցաթերթիկը (Հավելված 2) (այսուհետ՝ Հարցաթերթիկ): Աշխատակիցների կողմից ներկայացված Հարցաթերթիկները ենթակա են գրանցման Կոռուպցիայի կանխարգելման ազգային գործակալության աշխատակիցների բարեվարքության հարցաթերթիկների գրանցամատյանում (Հավելված 3), որը վարում է Ազգային գործակալության ներքին վերահսկողության վարչությունը՝ էլեկտրոնային եղանակով:

2021 թվականի նոյեմբերի 19-ին թիվ 19 Ուկրաինայի տնտեսական անվտանգության բյուրոյի հրամանով հաստատվել է «Ուկրաինայի տնտեսական անվտանգության բյուրոյի աշխատակիցների բարեվարքության ստուգման և կենսակերպի մոնիթորինգի իրականացման մասին» կարգը:[39] Սույն Կարգը սահմանում է Տնտեսական անվտանգության բյուրոյում համապատասխան կառուցվածքային ստորաբաժանման կողմից աշխատակիցների բարեվարքության ստուգման և կենսակերպի մոնիտորինգի անցկացման կարգը, որը որոշվում է Տնտեսական անվտանգության բյուրոյի հրամանով: Համաձայն սույն Կարգի, բարեվարքության ստուգումը լիազորված ստորաբաժանման կողմից իրականացվող միջոցառումների շարք է, որը կազմված է աշխատակցի բարոյական, բիզնես և մասնագիտական որակների մասին վկայող տվյալների հավաքագրումից, վերլուծությունից և ստուգումից: Սույն Կարգի 2-րդ բաժնի 3-րդ կետի համաձայն՝ Տնտեսական անվտանգության բյուրոյում պաշտոնի նշանակվելուց հետո անձը նախազգուշացվում է բարեվարքության ստուգման և կենսակերպի մոնիտորինգ անցկացնելու հնարավորության մասին և համաձայնություն է տալիս կատարել բարեվարքության ստուգում և կենսակերպի մոնիտորինգ՝ սույն Կարգի հավելված 1-ում նշված ձևով: Յուրաքանչյուր աշխատակից Տնտեսական անվտանգության բյուրոյում նշանակվելուց հետո տասն օրվա ընթացքում, ինչպես նաև ամեն տարի մինչև ապրիլի 1-ը, լիազորված ստորաբաժանում է ներկայացնում Ուկրաինայի տնտեսական անվտանգության բյուրոյի աշխատակցի

[39] https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0094-22#Text

բարեվարքության լրացված հարցաթերթիկը (այսուհետ՝ Հարցաթերթիկ) սույն Կարգի հավելված 2-ում տրված ձևով: Լիազոր ստորաբաժանման ղեկավարը ապահովում է բարեվարքության ստուգման իրականացումը: Բարեվարքության ստուգման արդյունքները փաստաթղթավորվում են լիազորված ստորաբաժանման ղեկավարին հասցեագրված հուշագրում: «Ուկրաինայի Ազգային հակակոռուպցիոն բյուրոյի մասին» օրենքի 27-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի համաձայն՝ Ազգային բյուրոյի ներքին վերահսկողության ստորաբաժանումը կատարում է Ազգային բյուրոյի աշխատակիցների բարեվարքության ստուգումները և ապրելակերպի մոնիտորինգը:[40]

Ուկրաինայի «Հանրային դատախազության մասին» օրենքի 19-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ Գլխավոր դատախազը, մարզային և կառուցվածքային ստորաբաժանումների դատախազները տարեկան կտրվածքով պարտավորվում են բարեվարքության վերաբերյալ գաղտնի թեստ լրացնել, որն իրականացնում է Դատախազության ներքին անվտանգության ստորաբաժանումը: Դատախազների բարեվարքության ուսումնասիրության առավել մանրամասները սահմանված են օրենքի 32-րդ հոդվածում:[41]

Չեխիայի Հանրապետության գլխավոր դատախազությունը ընդունել է իր ներքին հակակոռուպցիոն քաղաքականությունը 2018 թվականին՝ որպես ինստիտուցիոնալ պատասխանների մաս՝ ուղղված ավելի լայն ազգային ռազմավարական փաստաթղթերին: Քաղաքականության ընդհանուր նպատակն է բացահայտել ռիսկային ոլորտները և համապատասխան մեխանիզմները դրանց վերահսկման և մեղմացման համար, ինչպես նաև ապահովել ներքին միջոցառումների վերանայումն ու կատարելագործումը, փաստաթուղթը կենտրոնանում է հետևյալ առաջնահերթ ոլորտների վրա: Այդ նպատակների ներքո, ի թիվս այլնի, սահմանված է հակակոռուպցիոն մթնոլորտի ստեղծումը և ամրապնդումը, ներքին հակակոռուպցիոն քաղաքականության գնահատում և բարելավում, կոռուպցիոն կասկածելի դեպքերի արդյունավետ ընթացակարգերի ապահովում, ներքին հակակոռուպցիոն գնահատում և բարելավում, որոնց շրջանակում ստուգումներ են իրականացվում, խնդիրների դեպքում՝ գնահատումներ:[42]

---

[40] https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text

[41] https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2014)047-e

[42] https://www.oecd-ilibrary.org/sites/cf6bbd5d-en/index.html?itemId=/content/component/cf6bbd5d-en

Սլովենիան հայտարարել է, որ գործող օրենսդրությունը պահանջում է, որ ամբողջ երկրում յուրաքանչյուր դատարան և դատախազները մշակեն և իրականացնեն բարեվարքության ծրագիր, որը, ի թիվս այլնի, նախանշում է աշխատանքի ընդունման և առաջխաղացման կոռուպցիայի կանխարգելման միջոցառումները:

Չեխիայում մշակվել է կոռուպցիայի դեմ պայքարի ներքին ծրագիր, որը նախատեսում է դատախազներին ռեսուրսների հատկացում և կոռուպցիայի կանխարգելման համար ներքին հսկողության և կառավարման մեխանիզմների ստեղծում:

Ռումինիայում մագիստրատի (դատավոր, դատախազ) համար պարբերաբար անցկացվում են կատարողականի գնահատումներ, և առաջխաղացումը կախված է ինչպես ծառայության տևողությունից, այնպես էլ որոշակի մակարդակի հասնելուց՝ դրական ծառայողական գնահատման համար: Բացի այդ, ինչպես դատավորները, այնպես էլ դատախազները ենթարկվում են իրենց արդյունավետության, աշխատանքի որակի և բարեվարքութան պարբերական գնահատման, որն իրականացվում է երեք տարին մեկ անգամ Մագիստրատի բարձրագույն խորհրդի կողմից:

Չինաստանում դատավորներն ու դատախազները ենթարկվում են կանոնավոր ստուգումների և ծառայողական գործունեության գնահատման՝ բարեվարքությունն ու արդյունավետությունն ապահովելու համար:

Սաուդյան Արաբիայում դատավորները պարբերաբար ստուգվում են Բարձրագույն դատական խորհրդի իրավասության ներքո գտնվող դատական տեսչության դեպարտամենտի կողմից: Տեսչությունը քննում է արդյունավետությանը, ձեռնհասությանը և բարեվարքությանը վերաբերող հարցեր և գնահատական է տալիս ստուգվող դատավորին:

Սերբիայում «Կոռուպցիայի դեմ պայքարի գործակալության մասին» օրենքի համաձայն՝ բոլոր պետական հաստատությունները, ներառյալ դատական համակարգը, պարտավոր են իրականացնել հաստատության կոռուպցիայի և ոչ էթիկական վարքագծի ռիսկի ազդեցության վերաբերյալ ինքնագնահատում և մշակել բարեվարքության ծրագիր՝ բացահայտված ռիսկերը վերացնելու համար: Այս միջոցառման առաջին շրջափուլին մասնակցել է արդարադատության ոլորտի հաստատությունների 84 տոկոսը և մշակել անկաշառության ապահովման ծրագրեր, այդ

թվում՝ դատախազությունները, դատարանները և քրեական արդարադատության այլ հաստատությունները[43]:

Դատավորների բարեվարքության ստուգման կապակցությամբ բավականին մանրամասն կարգավորումներ են նախատեսված **Ուկրաինայում** և **Մոլդովայում**:

Ուկրաինայի «Դատավորի կարգավիճակի և դատական համակարգի մասին» Ուկրաիայի օրենքի[44]՝ դատավորի իրավունքները և պարտականությունները սահմանող 56-րդ հոդվածի 7-րդ մասի 2-3-րդ կետերը սահմանում են, որ դատավորը պարտավոր է պահպանել դատական էթիկայի կանոնները, մասնավորապես, դրսևորել և պահպանել վարքագծի բարձր չափանիշներ ցանկացած գործունեության մեջ՝ դատարանի նկատմամբ հանրային վստահության ամրապնդման և դատավորների ազնվության և բարեվարքության նկատմամբ հանրային վստահության ապահովման նպատակով, ներկայացնել դատավորի բարեվարքության հայտարարագիր և դատավորի ընտանեկան հարաբերությունների հայտարարագիր:

Օրենքի 62-րդ հոդվածը կարգավորում է դատական բարեվարքության հայտարարագրի հետ կապված հարցերը: Մասնավորապես, հոդվածի համաձայն՝ դատավորը պարտավոր է ամեն տարի մինչև փետրվարի 1-ը ներկայացնել Ուկրաինայի դատավորների Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի կողմից որոշված ձևով բարեվարքության մասին հայտարարագիր՝ այն լրացնելով հանձնաժողովի պաշտոնական կայքում:

Դատավորի բարեվարքության մասին հայտարարագիրը պետք է պարունակի այն հայտարարությունների ցանկը, որոնց ճշմարտացիության մասին դատավորը պետք է հայտարարի դրանք հաստատելով կամ չհաստատվելով:

Դատավորի բարեվարքության մասին հայտարարագիրը պետք է պարունակի դատավորի ազգանունը, անունը, հայրանունը, աշխատանքի վայրը, պաշտոնը և հետևյալ հայտարարությունները՝

---

[43] Open-ended Intergovernmental Working Group on the Prevention of Corruption Vienna, 21-23 August 2017 Item 2 (a) (ii) of the provisional agenda* Implementation of Conference resolution 6/6, entitled "Follow-up to the Marrakech declaration on the prevention of corruption", and of the recommendations agreed upon by the Working Group at its meeting held in August 2016: good practices and initiatives in the prevention of corruption: integrity in criminal justice institutions (articles 7, 8 and 11, of the United Nations Convention against Corruption), https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/workinggroup4/2017-August-21-23/V1703962e.pdf .

[44]«Դատարանակազմության և դատավորների կարգավիճակի մասին» օրենքը հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝ https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2021)080-e.

1) դատավորի կենսամակարդակի համապատասխանությունը դատավորի ու նրա ընտանիք սեփականության ներքո գտնվող գույքին և ի ստացած եկամուտներին.

2) պետական կամ տեղական ինքնակառավարման գործառույթների իրականացման համար լիազորված անձի կողմից հայտարարագրերը ժամանակին և ամբողջական ներկայացնելը և դրանցում հայտարարագրված տվյալների հավաստիությունը,

3) կոռուպցիայի հետ կապված հանցագործություններ կատարելուն առնչություն չունենալը.

4) դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքերի բացակայությունը.

5) դատավորի պարտականությունները բարեխղճորեն կատարելը և երդումը պահպանելը.

6) այլ դատավորների կողմից իրականացվող արդարադատությանը չմիջամտելը.

7) «Ուկրաինայում դատական համակարգի նկատմամբ վստահությունը վերականգնելու մասին» Ուկրաինայի օրենքին համապատասխան դատավորների ստուգում անցնելը և դրա արդյունքները.

8) «Իշխանությունը մաքրելու մասին» Ուկրաինայի օրենքով սահմանված արգելքների բացակայություն: Դատավորների բարեվարքության մասին հայտարարագիրը կարող է պարունակել դատավորների բարեվարքության ստուգմանն ուղղված այլ հայտարարություններ:

Դատավորների բարեվարքության մասին հայտարարագիրը հրապարակային է դառնում՝ հրապարակելով այն Ուկրաինայի դատավորների Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի պաշտոնական կայքում:

Եթե այլ բան ապացուցված չէ, դատավորների բարեվարք լինելու մասին հայտարարագրում դատավորի հայտարարությունները համարվում են արժանահավատ:

Այնպիսի տեղեկատվություն ստանալու դեպքում, որը կարող է վկայել դատավորի կողմից դատավորների բարեվարքության մասին հայտարարագրում ներկայացված տվյալների անարժանահավատության (այդ թվում՝ թերի լինելու) մասին, Ուկրաինայի դատավորների Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովը ստուգում է նշված հայտարարագիրը:

Դատավորի կողմից դատավորի բարեվարք լինելու մասին հայտարարագիր չներկայացնելը, ժամանակին չներկայացնելը կամ ակնհայտ անարժանահավատ (այդ թվում՝

թերի) տվյալներ ներկայացնելն առաջացնում է սույն օրենքով նախատեսված կարգապահական պատասխանատվություն:

Օրենքի 83-րդ հոդվածի համաձայն՝ որակավորումների գնահատումն իրականացվում է Ուկրաինայի դատավորների Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի կողմից համապատասխան դատարանում արդարադատություն իրականացնելու համար դատավորի (դատավորի թեկնածուի) կարողությունը որոշելու համար օրենքով սահմանված չափանիշներին համապատասխան:

Որակավորումների գնահատման չափանիշները պետք է լինեն՝

1) ձեռնհասությունը (մասնագիտական, անձնական, սոցիալական և այլն),

2) մասնագիտական էթիկան և

3) բարեվարքությունը:

Դատավորի որակավորման գնահատման հիմքերն են՝ դատավորի (դատավորի թեկնածուի) հայտարարությունը որակավորման գնահատում անցնելու մասին, ներառյալ մրցույթին մասնակցելը, Ուկրաինայի դատավորների Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի որոշումը օրենքով նախատեսված դեպքերում դատավորի որակավորման գնահատում իրականացնելու մասին:

Որակավորման գնահատման կարգը և մեթոդաբանությունը, որակավորման գնահատման չափանիշներին համապատասխանության ցուցանիշները և դրանց որոշման միջոցները սահմանվում են Ուկրաինայի դատավորների Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի կողմից:

Որակավորման գնահատումը պետք է իրականացվի թափանցիկ և հրապարակային, գնահատման ենթարկվող դատավորի (դատավորի թեկնածուի) և ցանկացած շահագրգիռ անձանց ներկայությամբ: Դատավորի որակավորման գնահատման հետ կապված հարցերի քննարկման ժամանակ կարող են ներկա գտնվել դատական ինքնակառավարման համապատասխան մարմինների ներկայացուցիչներ:

Եթե որակավորման գնահատման ընթացքում հայտնաբերվեն փաստեր, որոնք կարող են հանգեցնել դատավորի կարգապահական պատասխանատվության, Ուկրաինայի դատավորների Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովը կարող է դիմել դատավորների

նկատմամբ կարգապահական վարույթ է հարուցելու իրավասություն ունեցող մարմնին՝ կարգապահական վարույթ հարուցելու կամ դրա հարուցումը մերժելու հարցը լուծելու համար:

Դատավորի նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավասություն ունեցող մարմնին դիմելու դեպքում՝ կարգապահական վարույթ հարուցելու կամ դրա հարուցումը մերժելու հարցը լուծելու համար, կամ եթե Որակավորման գնահատման ընթացքում դատավորի նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավասություն ունեցող մարմինը բողոք է ստանում դատավորի վարքագծի վերաբերյալ, որը կարող է հանգեցնել դատավորի կարգապահական պատասխանատվության, Ուկրաինայի դատավորների բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովը իրավունք ունի կասեցնել այս դատավորի որակավորման գնահատման գործընթացը:

Դատավորի գործը (դատավորի թեկնածուի գործը) ձևավորելու և դատավորի (դատավորի թեկնածուի) որակավորման գնահատում անցկացնելու համար Ուկրաինայի դատավորների բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովը իրավունք ունի անվճար ստանալ դատավորի (դատավորի թեկնածուի), նրա ընտանիքի անդամների կամ հարազատների, նրա գործունեության վերաբերյալ փաստաթղթերի և նյութերի (ներառյալ սահմանափակ հասանելիությամբ) վերաբերյալ տեղեկատվություն և պատճեններ ցանկացած անձից, որը հանդիսանում է պահանջվող տեղեկատվության (փաստաթղթերի և նյութերի) սեփականատեր կամ տիրապետող: Այդպիսի անձինք պարտավոր են հայցվող տեղեկատվությունը (փաստաթղթերը և նյութերը) տրամադրել հարցումն ստանալուց հետո՝ տասն օրվա ընթացքում:

Օրենքի 87-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ Բարեվարքության հանրային խորհուրդը ստեղծվել է Ուկրաինայի դատավորների Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովին օգնելու՝ որոշել դատավորի (դատավորի թեկնածուի) համապատասխանությունը մասնագիտական էթիկայի և բարեվարքության չափանիշներին՝ որակավորումը գնահատելու համար:

Բարեվարքության հանրային խորհուրդը իրավասու է՝

1) հավաքել, ստուգել և վերլուծել դատավորի (դատավորի թեկնածուի) վերաբերյալ տեղեկատվությունը,

2) տեղեկատվություն տրամադրել Ուկրաինայի դատավորների Բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովին դատավորի (դատավորի թեկնածուի)վերաբերյալ,

3) հիմնավորված պատճառներով Ուկրաինայի դատավորների բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովին տրամադրելու դատավորի (դատավորի թեկնածուի) մասնագիտական էթիկայի և բարեվարքության պահանջներին չհամապատասխանելու մասին եզրակացություն, որը պետք է ներառվի դատավորի թեկնածուի անձնական գործում կամ դատավորի ծառայողական ցուցակում,

4) պատվիրակելու լիազոր ներկայացուցչին՝ մասնակցելու Ուկրաինայի դատավորների բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի՝ դատավորի (դատավորի թեկնածուի)որակավորման գնահատման վերաբերյալ նիստին,

5) ստեղծելու տեղեկատվական բազա դատավորների և դատավորների թեկնածուների մասնագիտական էթիկայի և բարեվարքության վերաբերյալ տեղեկատվություն հավաքելու համար:

Ուկրաինայի դատավորների բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովը պատճառաբանված որոշում է կայացնում դատավորի (դատավորի թեկնածուի) համապատասխան դատարանում արդարադատություն իրականացնելու կարողությունը հաստատելու կամ չհաստատելու մասին:

Եթե Բարեվարքության հանրային խորհուրդն իր եզրակացության մեջ նշել է, որ դատավորը (դատավորի թեկնածուն) չի համապատասխանում էթիկայի և բարեվարքության չափանիշներին, Ուկրաինայի դատավորների բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովը կարող է որոշում կայացնել հաստատելու դատավորի (դատավորի թեկնածուի) կարողությունը համապատասխան դատարանում արդարադատություն իրականացնելու համար միայն այն դեպքում, եթե դրա առնվազն 11 անդամներ քվեարկեն այս որոշման օգտին:

Դատավորը (դատավորի թեկնածուն), որը համաձայն չէ Ուկրաինայի դատավորների բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի որոշման հետ, կարող է վիճարկել այն Ուկրաինայի վարչական արդարադատության օրենսգրքով նախատեսված կարգով (ընթացակարգային խախտումների հիմքով):

Օրենքի 1096-րդ հոդվածի համաձայն՝ ի թիվս այլնի, դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքերն են՝

- վարքագիծը, որը հեղինակազրկում է դատավորի կարգավիճակը կամ խաթարում է արդարադատության հեղինակությունը, մասնավորապես՝ բարոյականության, բարեվարքության, անկաշառության, դատավորի կենսակերպն իր կարգավիճակին համապատասխանեցնելը, դատական էթիկայի այլ նորմերը և դատարանի նկատմամբ հանրային վստահություն ապահովող վարքագծի չափանիշները, այլ դատավորների, փաստաբանների, փորձագետների, վկաների կամ դատավարության այլ մասնակիցների նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի դրսևորումները.

- սույն օրենքով սահմանված ընթացակարգի շրջանակներում դատավորների բարեվարքության մասին հայտարարագիր չներկայացնելը կամ ժամանակին չներկայացնելը, և

- դատավորների բարեվարքության մասին հայտարարագրում ակնհայտ ոչ ճշգրիտ (այդ թվում ՝ ոչ ամբողջական) հայտարարություններ ներկայացնելը:

Օրենքի համաձայն՝ ի թիվս այլնի, էական կարգապահական խախտում է դատավորի կողմից այնպիսի վարքագիծ թույլ տալը, որն արատավորում է դատավորի կոչումը կամ խաթարում է արդարադատության հեղինակությունը, այդ թվում՝ բարոյականության, բարեվարքության, անկաշառության, դատավորի կենսակերպին նրա կարգավիճակին համապատասխանության, դատարանի նկատմամբ հանրային վստահություն ապահովող այլ էթիկական նորմերի եւ վարքագծի չափանիշների պահպանման հարցերում և դատավորի կողմից սահմանված ժամկետում դիտավորյալ բարեխղճության հայտարարագիր կամ ընտանեկան հարաբերությունների հայտարարագիր չներկայացրելը կամ դիտավորյալ բարեվարքության հայտարարագրում ոչ ճշգրիտ (այդ թվում ՝ թերի) հայտարարություններ կատարելը:

Դատավորի (դատավորի թեկնածուի) բարեվարքության վերաբերյալ հայտարարագրի ձև սահմանում է Ուկրաինայի դատավորների բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովը:

«Դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու մասին» **Մոլդովայի**[45] օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի «m[1]» կետի համաձայն՝ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հիմ համարվող կարգապահակն

[45] «Դատավորների կարգապահական պատասխանատվության մասին» օրենքը հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130335&lang=ru.

խախտում է «Ինստիտուցիոնալ բարեվարքությա գնահատման մասին» 2013 թվականի դեկտեմբերի 23-ի թիվ 325 օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դրույթները չպահպանելը: «Ինստիտուցիոնալ բարեվարքության գնահատման մասին» օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ հանրային պաշտոնատար անձինք պարտավոր են՝

ա) թույլ չտալ կոռուպցիոն դրսևորումներ,

բ) անհապաղ տեղեկացնել իրավասու մարմիններին ա) կետով նախատեսված գործողություններում նրանց ներգրավելու ցանկացած փորձի մասին,

գ) անհապաղ տեղեկացնել ոչ պատշաճ ազդեցության մասին, հայտարարագրել նվերները և շահերի բախման իրավիճակները՝ օրենսդրությանը համապատասխան,

դ) իմանալ և կատարել իրենց վրա դրված պարտականությունները՝ համաձայն 5-րդ հոդվածով նախատեսված ազգային և ոլորտային քաղաքականության,

զ) պահպանել հանրային մարմնի կազմում հանրային պաշտոնատար անձանց գործունեության նկատմամբ մասնագիտական բարեվարքության հատուկ պահանջները, որոնք նրանց ներկայացվել են ի գիտություն,

զ) իրականացնել ինստիտուցիոնալ բարեվարքության գնահատման հետևանքով բարեվարքության ծրագրում ներառված միջոցառումները:

Օրենքի համաձայն՝ ինստիտուցիոնալ բարեվարքության գնահատման սուբյեկտներն են հանրային մարմինները, ինքնակառավարման մարմինները, հանրային պաշտոնատար անձինք, Կոռուպցիայի դեմ պայքարի ազգային կենտրոնը ու Տեղեկատվության և անվտանգության ծառայությունը:

Ինստիտուցիոնալ բարեվարքության գնահատումը և մասնագիտական բարեվարքության թեստավորումն իրականացվում են Կոռուպցիայի դեմ պայքարի ազգային կենտրոնի ու Տեղեկատվության և անվտանգության ծառայության կողմից:

Կախված սահմանված խախտումների ծանրությունից և հանրային մարմինների գործունեությունը կարգավորող օրենսդրությանը համապատասխան, ստուգված հանրային պաշտոնատար անձինք, մասնագիտական բարեվարքության ստուգման արդյունքում վարքագիծը բացասական գնահատական է ստացել, կրում են միայն կարգապահական պատասխանատվություն:

Մասնագիտական բարեվարքության ստուգման արդյունքները կարող են լինելը՝

ա) դրական՝ այն դեպքում, երբ հանրային պաշտոնատար անձն ապացուցել է իր մասնագիտական բարեվարքությունը՝ պահպանելով 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասի ա–գ կետերով նախատեսված պարտականությունները,

բ) բացասական՝ 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասի ա–գ կետերով նախատեսված պարտականությունները չկատարելու դեպքում,

գ) անորոշ՝ այն դեպքում, երբ ստուգվող հանրային պաշտոնատար անձի վարքագիծը չի կարող դասվել ոչ դրական, ոչ բացասական արդյունքի, ինչպես նաև այն դեպքերում, երբ մասնագիտական բարեվարքության ստուգումն անցկացվել է սույն օրենքի դրույթների խախտմամբ:

Ինստիտուցիոնալ բարեվարքությունը գնահատող հաստատությունը կազմում է ինստիտուցիոնալ բարեվարքության գնահատման արդյունքների մասին հաշվետվություն: Ինստիտուցիոնալ բարեվարքության գնահատման արդյունքների մասին հաշվետվության ամբողջական տարբերակը վերջնական հաստատման պահից երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում հանձնվում է հանրային մարմնի ղեկավարին կամ, ըստ հանգամանքների, ինքնակառավարման մարմնին:

Մասնագիտական բարեվարքության ստուգման բացասական արդյունքի, ներառյալ թեստավորման ենթարկված հանրային պաշտոնատար անձին պաշտոնից ազատելու կապակցությամբ կարգապահական տույժերը կիրառվում են այն հանրային մարմնի գործունեությունը կարգավորող օրենսդրությանը համապատասխան, որտեղ անձը գործունեություն է իրականացնում: Կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը հաշվարկվում է հրապարակային մարմնի կողմից ինստիտուցիոնալ բարեվարքության գնահատման արդյունքների մասին հաշվետվությունը ստանալու պահից:

4) <u>Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացված օրենսդրական փոփոխությունները</u>

Բարեվարքության ստուգման կառուցակարգեր ՀՀ-ում ներդրվեցին դեռևս 2020 թվականի մարտի 25-ին իրականացված օրենսդրական փոփոխություններով:

Մասնավորապես, Ազգային Ժողովի կողմից իրականացվեցին փոփոխություններ «Դատական օրենսգիրք», «Սահմանադրական դատարանի մասին», «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքներում, «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում և հարակից օրենքներում: Իրականացված փոփոխություններով «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում ներդրվեց բարեվարքության ուսումնասիրության կառուցակարգերը և սահմանվեց, որ բարեվարքության ուսումնասիրություն են անցնելու դատավորների թեկնածուները, սահմանադրական դատարանի թեկնածուները, բարձրագույն դատական խորհրդի անդամի թեկնածուները, Վճռաբեկ դատարանում դատավոր նշանակվելու համար առաջխաղացման ենթակա դատավորների թեկնածուների համար և այլն:

Միաժամանակ, 2021-2022 թվականներին իրականացված օրենսդրական մի շարք փոփոխություններով բարեվարքության ստուգման կառուցակարգեր նախատեսվեցին Հակակոռուպցիոն կոմիտեի ծառայողների թեկնածուների, Հակակոռուպցիոն դատարանի դատավորների թեկնածուների, Գլխավոր դատախազի թեկնածուի, և այլ պաշտոնատար անձանց համար:

Ընդ որում, հարկ է նշել, որ մինչ այժմ իրականացված օրենսդրական փոփոխություններով բարեվարքության ուսումնասիրության կառուցակարգեր նախատեսվել են միայն որոշակի պաշտոնների հավակնող թեկնածուների համար:

Միաժամանակ, դատավորների, դատախազների, ինչպես նաև մի շարք այլ պաշտոնատար անձանց համար, որոնց գործունեությունը կարող է պարունակել կոռուպցիոն բարձր ռիսկեր, մի շարք երկրներում նախատեսվել են բարեվարքության ոչ միայն նախնական, այլև պարբերական գնահատման մեխանիզմներ:

5) Դատավորների դատախազների քննչական մարմիններում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց ընթացիկ բարեվարքության, քննչական մարմիններում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց թեկնածուների բարեվարքության ուսումնասիրության առնչությամբ ռազմավարական պահանջների, ինչպես նաև ԵՄ բյուջետային աջակցությունից բխող պարտավորությունների մասին.

Հակակոռուպցիոն ռազմավարության միջոցառումների ծրագրի 9-րդ միջոցառմամբ նախատեսվել է «Պետական պաշտոններում նշանակման ենթակա անձանց, Բարձրագույն

դատական խորհրդի անդամների, դատավորների, այդ թվում՝ Սահմանադրական դատարանի, թեկնածուների, դատախազների թեկնածուների, քննիչների, առաջխաղացման ցուցակներում ընդգրկված քննիչների, դատախազների և դատավորների, ինչպես նաև ինքնավար և անկախ մարմինների անդամների թեկնածուների բարեվարքության կանոնների պահպանման նկատմամբ հսկողության իրականացման կառուցակարգերի ձևավորում» միջոցառումը՝ որպես Հայաստանի Հանրապետությունում բարեվարքության ամրապնդման, ազնիվ, բարեխիղճ և գործունյա հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձի և ծառայողի կերպարի ստեղծման, հանրային ծառայության համակարգի նկատմամբ հասարակության վստահության բարձրացման նպատակով:

Միաժամանակ դատաիրավական ռազմավարության միջոցառումների ծրագրի նպատակ 4-ի և 5-ի շրջանակներում նախատեսվել են միջոցառումներ դատավորների, դատախազների և քննիչների բարեվարքության պարբերական/ընթացիկ ուսումնասիրության ներդրման ուղղությամբ:

Կառավարության ծրագրով ևս նախատեսված է օրենսդրական ամբողջական կարգավորման ենթարկվել դատավորների բարեվարքության ստուգման համակարգը, սահմանել պարբերական մեխանիզմներ, ապահովել Կոռուպցիայից և հովանավորչությունից զերծ դատական համակարգ:

Միաժամանակ, վերոգրյալ պաշտոններ զբաղեցնող անձանց համար բարեվարքության վերաբերյալ ընթացիկ ուսումնասիրության պահանջ նախատեսվել է ՀՀ կողմից ստանձնած միջազգային պարտավորություններով:

2. Առաջարկվող կարգավորման բնույթը.

Նախագծերով առաջարկվում է իրականացնել մի շարք փոփոխություններ, որոնք ուղղված են բարեվարքության ստուգման գործող կառուցակարգերի աստիճանական զարգացմանը, ինչպես նաև նոր ինստիտուտների ներդրմանը: Մասնավորապես.

1) «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի» մասին օրենքում իրականացնել փոփոխություններ, որոնցով նախատեսվում է վերանայել բարեվարքության ուսումնասիրության ներկայիս կառուցակարգերը, ներկայացվող տեղեկատվության շրջանակը, ինչպես նաև ներդնել

նոր կարգավորումներ ուղղված դատավորների, դատախազների և քննչական մարմիններում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց բարեվարքության ընթացիկ ուսումնասիրությունն ապահովելուն:

2) «Քննչական կոմիտեի մասին» օրենքում իրականացնել փոփոխություններ, որոնցով Քննչական կոմիտեի ինքնավար պաշտոնների թեկնածությունների և առաջխաղացման ցուցակներում ընդգրկվող անձինք կանցնեն բարեվարքության ուսումնասիրություն, և բացի այդ նախատեսել երեք տարվա պարբերականությամբ Քննչական կոմիտեում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց բարեվարքության ուսումնասիրության անցկացում: Հարկ է նշել, որ վերջինիս արդյունքում Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի տված բացասական խորհրդատվական եզրակացության դեպքում քննչական մարմնում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձի նկատմամբ կարող է հարուցվել ծառայողական քննություն:

3) «Հակակոռուպցիոն կոմիտեի մասին» օրենքում իրականացնել փոփոխություններ, որոնց արդյունքում նախատեսվում է ներդնել բարեվարքության ստուգման կառուցակարգեր առաջխաղացման հավակնող հակակոռուպցիոն ծառայողների համար, իսկ հակակոռուպցիոն կոմիտեում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց համար նաև սահմանվում են բարեվարքության ընթացիկ ուսումնասիրության կարգավորումներ: Սույն դեպքում ևս Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի տված բացասական խորհրդատվական եզրակացության դեպքում Հակակոռուպցիոն կոմիտեում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձի նկատմամբ կարող է հարուցվել ծառայողական քննություն:

4) «Դատախազության մասին» օրենքում իրականացնել փոփոխություններ, որոնց արդյունքում առաջարկվում է սահմանել բարեվարքության ընթացիկ ստուգման կառուցակարգեր դատախազաների համար:

5) Դատավորների համար ևս նախատեսվել են բարեվարքության ընթացիկ ուսումնասիրության կառուցակարգեր: Ընդ որում, հաշվի առնելով «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքի առանձնահատկությունները բարեվարքության ընթացիկ ուսումնասիրության շրջանակներում խորհրդատվական բնույթի բացասական եզրակացության դեպքում դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավասություն տրամադրվել է ինչպես դատավորների

ընդհանուր ժողովի էթիկայի և կարգապահական հարցերի հանձնաժողովին, այնպես էլ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովին:

Միաժամանակ, «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում փոփոխություններ են իրականացվել 69-րդ հոդվածում, որով սահմանվում են դատավորների վարքագծի կանոնները: Փոփոխությունների արդյունքում առավել հստակեցվել են դատավորներից պահանջվող վարքագծի կանոնները՝ հստակ մատնանշելով, որ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի կողմից բարեվարքության վերաբերյալ բացասական եզրակացության համար հիմք հանդիսացող վարքագծի դրսևորումը ևս կարող է հանգեցնել դատավորի վարքագծի կանոնների խախտման, հետևաբար հիմք հանդիսանալ կարգապահական վարույթ իրականացնելու համար: Նշվածը ենթադրում է նաև, որ ի թիվս այլնի գույքային դրության և փաստացի ստացած եկամուտների միջև առկա էական անհամապատասխանությունը, գույքի ծագման աղբյուրը չհիմնավորելը ևս կարող է հանգեցնել կարգապահական վարույթի հարուցման և ներգործության միջոցների կիրառման:

6) Հանձնաժողովի կողմից բարեվարքության վերաբերյալ ուսումնասիրություն իրականացնելու գործընթացին առնչվող կարգավորումներում ևս առաջարկվում են կատարել մի շարք լրացումներ և փոփոխություններ:

«Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքի 26.1-ին հոդվածը սահմանում է բարեվարքության վերաբերյալ հարցաթերթիկում լրացման ենթակա տվյալների ընդհանուր սպառիչ ցանկը, սակայն տարընկալումներից խուսափելու և անձանց (թեկնածուների) համար լրացման գործընթացը պարզեցնելու համար անհրաժեշտություն է առաջացել առավել մանրամասնելու նշված տվյալների բովանդակությունը:

Բարեվարքության վերաբերյալ հարցաթերթիկում լրացման ենթակա տվյալներից է նաև անձի (թեկնածուի) ընտանիքի անդամների գույքային դրության՝ գույքի և եկամուտի վերաբերյալ ամփոփ տեղեկությունները: Այս առումով, առաջարկվում է հստակեցնել, որ տվյալ մասում սահմանված գույքի և եկամուտի վերաբերյալ ամփոփ տեղեկությունները համընկնում են «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 40-րդ և 41-րդ հոդվածներով սահմանված տեղեկությունների հետ:

Նախագծերով առաջարկվում է Հանձնաժողովին հնարավորություն տալ անձի (թեկնածուի)՝ կարգապահական, քրեական և վարչական պատասխանատվության ենթարկված լինելու վերաբերյալ տվյալներից բացի նաև պահանջելու տեղեկություններ այն մասին, թե արդյոք անձը հանդիսացել է հայցվոր կամ պատասխանող: Նշված տվյալները կապահովեն անձի (թեկնածուի) մասով էական տեղեկատվության առկայությունը և ներառվելով բարեվարքության վերաբերյալ եզրակացության մեջ՝ առավել հստակ պատկերացում կփոխանցեն անձին (թեկնածուին) նշանակող մարմնին:

Հանձնաժողովը բարեվարքության վերաբերյալ ուսումնասիրություն իրականացնելիս անձի՝ քրեական ենթամշակույթին հարելու հնարավորության ուսումնասիրության նպատակով իրավասու է դիմել օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմիններին և ստանալու տեղեկություններ: Միաժամանակ, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ բարեվարքության ուսումնասիրության մաս է կազմում նաև գույքային դրության ստուգումը, որն իրականացնում է հայտարարագրերի ստուգման գործիքակազմի շրջանակներում՝ առաջարկվում է տարընկալումներից խուսափելու նպատակով կարգավորումը հստակեցնել՝ սահմանելով, որ բարեվարքության ուսումնասիրման գործընթացում գույքի փաստացի տիրապետումը, անձի հետ փաստացի համատեղ բնակվելը, ինչպես նաև երրորդ անձին սեփականության իրավունքով պատկանող գույքը անձի անունից, օգտին կամ հաշվին ձեռք բերելը կամ անձի կողմից այդ գույքից փաստացի օգուտ ստանալը կամ այդ գույքը տնօրինելն ստուգելու նպատակով Հանձնաժողովն իրավասու է դիմելու օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմիններին, ինչը կնպաստի վարչական և այլ իրավախախտումների, հանցագործությունների բացահայտմանը, կանխմանը և խափանմանը: Հատկանշական է, որ անձի բարեվարքության ստուգման գործընթացում օպերատիվ-հետախուզական մարմիններին դիմելու պրակտիկան առկա է մի շարք պետություններում: Մասնավորապես, որպես օրինակ, Ալբանիայում բարեվարքության ստուգում իրականացնող մարմինը դատավորների և դատախազների բարեվարքության ստուգում կատարելիս իրավասու է տեղեկություններ հայցել, ի թիվս այլ մարմինների, նաև օպերատիվ-հետախուզական գործառույթներ իրականացնող պետական մարմիններից (Ալբանիայի Հանրապետությունում դատավորների և դատախազների կարգավիճակի մասին օրենքը):

Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի կողմից մշակվող տվյալների ցանկը ենթարկվել է նաև այլ բարելավումների, որոնք թույլ կտան առավել ճկուն և տարընթերցումները բացառող տվյալների ցանկ առանձնացնել և մշակել, ինչը էականորեն կդյուրացնի Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի կողմից բարեվարքության ուսումնասիրության իրականացման գործընթացը:

Նախագծերով բարեվարքության վերաբերյալ ուսումնասիրության գործընթացն առավել դյուրինացնելու տեսանկյունից առաջարկվում է բարեվարքության վերաբերյալ ուսումնասիրության հարցաթերթիկը ներկայացնել էլեկտրոնային եղանակով:

Ընդգծենք, որ բարեվարքության ընթացիկ ուսումնասիրությունը դատավորների դեպքում առաջարկում է իրականացնել 4 տարվա պարբերականությամբ, իսկ մնացած անձանց դեպքում՝ 3 տարվա պարբերականությամբ՝ կապված դատավորների գնահատման ինստիտուտի համար նախատեսված ժամկետների հետ, ինչպես նաև՝ քննչական մարմիններում և դատախազությունում ատեստավորման գործընթացի անցկացման պարբերականության հաշվառմամբ:

Փաթեթով ներդրվող բարեվարքության ընթացիկ ուսումնասիրության արդյունքում տրամադրվող խորհրդատվական բնույթի բացասական եզրակացության դեպքում կարգապահական վարույթ (ծառայողական քննություն) հարուցելու վաղեմության ժամկետներով առաջարկում է չսահմանափակել գույքային դրության հետ կապված կարգապահական խախտման դեպքերով ժամկետները, քանի որ հատկապես այն անձանց դեպքում, ովքեր բարեվարքության ուսումնասիրություն անցնելու են առաջին անգամ, ուսումնասիրության շրջանակն ընդգրկելու է անձի և վերջինիս ընտանիքի անդամների ընդհանուր գույքային դրությունը, և այս դեպքում ևս գույքի ծագման աղբյուրի հարց է առաջանալու: Գույքային դրության հիմքով ներկայացված բացասական եզրակացությունների համար ժամկետային սահմանափակում նախատեսելու հետևանքով գործընթացը կրելու է ձևական բնույթ և չի հանգեցնելու նախագծով ակնկալվող արդյունքին: Այս առումով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը 2021 թվականի փետրվարի 9-ի Xhoxhaj v. Albania վճռով[46] նշել է հետևյալը. «Հաշվի առնելով, որ անձնական կամ ընտանեկան ակտիվները սովորաբար

[46] ECtHR, 9 February 2021, 15227/19, Xhoxhaj v Albania, §§ 349, 351, http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-208053

ձևավորվում են ամբողջ աշխատանքային գործունեության ընթացքում, ակտիվների գնահատման համար ժամանակային խիստ սահմանափակումներ նախատեսելը մեծապես կսահմանափակի և կխանգարի ձեռք բերված ընդհանուր ակտիվների օրինականությունը գնահատելու իշխանությունների կարողությանը:»:

Նշվածի համատեքստում, եթե օրենքով սահմանված կարգով Հանձնաժողովը վերլուծելու է նախկինում ներկայացված բոլոր հայտարարագրերը, սակայն պատասխանատվության վաղեմության ժամկետ սահմանվելու է ընդամենը չորս կամ երեք տարի, կատարված ուսումնասիրությունը ևս իմաստազուրկ է լինելու:

Միևնույն ժամանակ առաջարկվում է փոփոխել «Հակակոռուպցիոն կոմիտեի մասին» օրենքի 35-րդ հոդվածի 8-րդ մասով սահմանված կանոնները՝ կարգապահական վարույթ հարուցելու վաղեմության ժամկետների վերաբերյալ: Առաջարկվում է որպես ժամկետների հաշվարկի ավարտ ընդունել ոչ թե կարգապահական վարույթ հարուցելու օրը, այլ ծառայողական քննություն նշանակելու օրը: Այս փոփոխության հիմքում է ընկած այն հանգամանքը, որ կարգապահական վարույթը ծառայողական քննության երկրորդ փուլն է որը հաջորդում է նախնական ուսումնասիրության փուլին: Հետևաբար վաղեմության ժամկետը պետք է ընդհատվի ոչ թե կարգապահական վարույթ հարուցելով, այլ ծառայողական քննություն նշանակելով:

Այս կարգավորումը կնպաստի նաև ևս մեկ այլ խնդրի լուծմանը.

Օրենքի գործող կարգավորումից բխում է, որ եթե կարգապահական վարույթը պետք է հարուցվի կարգապահական խախտում հայտնաբերելուց հետո 30 օրում, ապա ստացվում է, որ կարգապահական խախտումը հայտնաբերելուց հետո այդ 30 օրում պետք է նշանակվի ծառայողական քննությունը, այնուհետև պետք է կատարվի և ավարտվի նախնական ուսումնասիրությունը, արդյունքները տրվեն կարգապահական հանձնաժողովին, ուսումնասիրվեն և քննարկվեն, որպեսզի հնարավոր լինի 30 օրում կարգապահական վարույթ հարուցելու հարցի վերաբերյալ որոշում կայացվի: Բացի գործնականում այս գործողությունները 30 օրում կատարելու դժվարություններից, ըստ էության անտեսվում է նաև այն հանգամանքը, որ նախնական ուսումնասիրությունը տարբեր օբյեկտիվ պատճառներով կարող է ձգձգվել (օրինակ ծառայողի բացակայություն և այլն), ինչը կարող է հանգեցնել նրան, որ օբյեկտիվ հիմքերով

պայմանավորված հնարավոր չլինի մինչև 30 օրը լրանալն ավարտել նախնական ուսումնասիրությունը, ինչը կհանգեցնի նրան, նախնական ուսումնասիրության թերի կկատարմանը կամ էլ ժամկետի խախտմանը, ինչի արդյունքում անձը կազատվի կարգապահական պատասխանատվությունից ոչ օբյեկտիվ հիմքերով:

Նույնաբնույթ փոփոխություններ են կատարվել նաև «Քննչական կոմիտեի մասին» օրենքի 31-րդ հոդվածում:

Բարեվարքության ընթացիկ ուսումնաիրության ՀՀ օրենսդրություն ամբողջական իմպլեմենտացումը ապահովելու նպատակով նախատեսվել են մի շարք հատուկ կարգավորումներ: Այս կարգավորումներից առաջինը բարեվարքության ընթացիկ ուսումնասիրության արդյունում տրամադրվող բացասական եզրակացության դեպքում կարգապահական վարույթի/ ծառայողական քննության հարուցման պարտադիրությունն է: Այս կարգավորումից բխում է իրավասու մարմնի/պաշտոնատար անձի պարտականությունը հարուցելու կարգապահական վարույթ/ծառայողական քննություն այն բոլոր դեպքերում, երբ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի կողմից տրամադրվում է խորհրդատվական բնույթի բացասական եզրակացություն: Նման պայմաններում կապահովվի խորհրդատվական բնույթի բացասական եզրակացությունների իրավական հետևանք ունենալը, երբ իրավասու անձանց կողմից կսկսվի օրենքով սահմանված ընթացակարգ՝ պարզելու բարեվարքության ստուգում անցած անձի կողմից կարգապահական խախտում կատարելու հանգամանքը:

Նախագծով առաջարկվում է նաև սահմանել իրավակարգավորումներ առ այն, որ ապահովվի բարեվարքության ընթացիկ ուսումնասիրության արդյունքում տրամադրվող խորհրդատվական եզրակացության եզրափակիչ մասի, ինչպես նաև խորհրդատվական բնույթի բացասական եզրակացության արդյունքում բարեվարքության ստուգում անցնող անձի նկատմամբ հարուցվող կարգապահական վարույթի/ծառայողական քննության արդյունքների հրապարակումը համապատասխան մարմինների պաշտոնական կայքէջերում, ինչպես նաև Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի պաշտոնական կայքէջում: Նման կարգավորումների շնորհիվ կապահովվի հանրության հասանելիությունը բարեվարության ընթացիկ ուսումնասիրության ինստիտուտի իմպլեմենտացման և իրացման արդյունավետությունը, քանի որ հնարավոր կլինի ապահովել ոչ միայն բարեվարության

ընթացիկ ուսումնասիրության արդյունքում տրամադրվող եզրակացության արդյունքների մասին տվյալներին հասանելիություն, այլև խորհրդատվական բնույթի բացասական եզրակացության դեպքում հարուցվող կարգապահական վարույթի/ծառայողական քննության արդյունքներին:

Բարեվարքության ընթացիկ ուսումնասիրության արդյունքում տրամադրվող խորհրդատվական բնույթի եզրակացության եզրափակիչ մասի հրապարակման նպատակահարմարության և իրավաչափության մասին է վկայում նաև ՏՀԶԿ-ի կողմից Հայաստանի մշտադիտարկման 5-րդ շրջանի վերաբերյալ պիլոտային (նախնական) զեկույցի 5.1.2-րդ նշածողը, որից բխում է, որ ՏՀԶԿ կասկածի տակ է դնում բարեվարքության ստուգման մեխանիզմը առանց թափանցիկության:

Ընդգծենք, որ խորհրդատվական եզրակացության միայն եզրափակիչ մասը հարպարակելու իրավակարգավորման հիմքում է ընկած այն հանգամանքը, որ խորհրդատվական եզրակացությունն ամբողջ ծավալով հրապարակման ենթակա լինելու դեպքում կառաջանա ռիսկ, որ կհրապարակվի անձի (թեկնածուի) վերաբերյալ անձնական և գաղտնի տվյալներ: Միաժամանակ, խորհրդատվական եզրակացության բացառապես եզրափակիչ մասի հրապարակումը կապահովի թափանցիկություն այն պարագայում, երբ իրավասու մարմինը որոշելիս կլինի պաշտոնատար անձին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը:

Այսպիսով, եզրակացնում ենք, որ բարեվարքության ստուգման արդյունքում տրամադրվող խորհրդատվական եզրակացությունների ոչ հրապարակային բնույթ կրելը արդեն իսկ արձանագրվել է որպես այդպիսին ՏՀԶԿ-ի կողմից 5-րդ փուլի պիլոտային զեկույցի վերաբերյալ ուսումնասիրություններում, ինչը ևս վկայում է այն մասին, որ բարեվարքության ընթացիկ ստուգման արդյունքում տրամադրվող խորհրդատվական եզրակացությունների հրապարակումը անհրաժեշտ է և իրավաչափ:

3. Նախագծի մշակման գործընթացում ներգրավված ինստիտուտները և անձինք.

Նախագծերը մշակվել են ՀՀ արդարադատության նախարարության կողմից:

4. Լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների անհրաժեշտությունը.

Նախագծերի ընդունման կապակցությամբ լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների անհրաժեշտություն չկա:

5. Ակնկալվող արդյունքները.

Նախագծերի ընդունմամբ ակնկալվում է ներդնել բարեվարքության պարբերական ստուգման մեխանիզմներ դատավորների, դատախազների և քննչական մարմիններում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց համար: Նշվածը ապահովելու է վերոգրյալ պաշտոնատար անձանց գործունեությունը պարբերաբար ուսումնասիրելու հնարավորություն՝ կոռուպցիոն բնույթի դրսևորումներում ներգրավվածությունը բացահայտելու տեսանկյունից:

Ինչպես նաև նախատեսվում է բարեվարքության ուսումնասիրության կառուցակարգեր ներդնել քննչական կոմիտեում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց թեկնածությունների և առաջխաղացման ցուցակներում ընդգրկվող անձանց համար:

Վերոգրյալ փոփոխություններն ուղղված են ապահովելու Հայաստանում բարեվարքության կառուցակարգերի ամրապնդմանը և շարունակական կատարելագործմանը: